

Гідеон, Єфта і Самсон

***«Коли Господь поставив їм суддів, то
Господь був із суддею і визволяв їх з руки
ворогів їхніх усі дні судді».
Суддів 2:18***

Протягом кількох століть після смерті Йошуа в Ізраїлі не було чіткої системи управління. Записано, що в цей час кожен робив те, що вважав «правильним у своїх очах». (Числа 33:52-56; Суддів 21:25). Здебільшого тенденція була до неправедності та поклоніння фальшивим богам. Як покарання за їхні злі вчинки, Бог дозволив ізраїльтянам бути пригнобленими їхніми ворогами, яких вони не повністю вигнали з землі Ханаанської, як Він наказав. (Суддів 2:13-15). «Проте Господь поставив суддів, які визволили їх з рук тих, хто їх грабував» (вірш 16). У цій статті ми розглянемо життя трьох вірних суддів — Гедеона, Єфта та Самсона.

Гідеон був п'ятим суддею Ізраїлю. Вперше про нього згадується, коли до нього приходить ангел, коли він молотить «пшеницю біля виноградного преса, щоб сховати її від мідіянців», які гнобили

Ізраїль протягом семи років. Ангел сказав Гідеону: «Господь з тобою, мужній і хоробрий». (Суддів 6:11,12). Відповідь Гедеона ангелу була не надто ентузіастичною. Йому було важко зрозуміти, як за таких обставин можна було сказати, що Господь з ним, або, власне, з будь-ким із ізраїльтян. Він запитав ангела: «Якщо Господь з нами, то чому все це сталося з нами? І де всі ті чудеса, про які розповідали нам наші батьки, кажучи: «Хіба не Господь вивів нас з Єгипту? А тепер Господь покинув нас і віддав нас в руки мідіанців». вірш 13

Ця відповідь не обов'язково вказує на те, що Гедеон сумнівався в твердженні ангела, але, можливо, це був просто його спосіб отримати додаткову інформацію. Гедеон міркував, що якщо Бог в минулому творив чудеса, щоб визволити свій народ, то Він повинен бути здатний зробити це знову, і він хотів бути впевненим, що це буде так. Господь відповів Гідеону через ангела: «Іди в цій силі своїй, і ти врятуєш Ізраїль від руки мідіанців: хіба не Я послав тебе?» Ця запевнення не переконало Гідеона, бо він відповів: «Як я можу врятувати Ізраїль? Ось, моя родина бідна в Манасії, а я найменший у домі свого батька». вірші 14,15

Тут Гедеон виявляє характерну смиренність, якою володіли всі, кого Господь використовував у своїй службі. Його родина була бідною, і, очевидно, обставини були такими, що Гедеон відчував себе малозначущим у родині, звідси його здивування і вагання, коли Господь вказав на нього як на свого вибраного для визволення свого народу. Бог заспокоїв цього смиренного чоловіка, сказавши йому: «Я буду з тобою, і ти поб'єш мідіанців, як одного чоловіка» (Суддів 6:16). Коли Господь запевняє: «Я буду з тобою», навіть найскромніші і найслабші люди стають хоробрими і відважними, якщо вони вірять у Нього, але віра Гедеона потребувала підкріплення. Він не сумнівався в Господі, але хотів бути впевненим, що це саме Бог Ізраїлю спілкується з ним; тому він знову відповів: «Якщо я знайшов милість в Твоїх очах, то дай мені знак, що це дійсно Ти говориш до мене» (вірш 17).

Тоді Гедеон попросив ангела Господнього не йти, «поки я не прийду до тебе, не принесу дарунок і не поставлю його перед тобою». Посланець пообіцяв залишитися. «Гідеон увійшов, приготував козеня [молоду козу] і прісні коржі з ефи борошна; м'ясо поклав у кошик, а бульйон у горщик, виніс до нього під дуб і подав йому» (вірші 18, 19). Тоді посланець Божий сказав Гедеону: «Візьми м'ясо і прісні коржі, поклади їх на цю

скелю і вилий бульйон». І він так зробив. Тоді ангел Господній простягнув кінець посоха, що був у його руці, і доторкнувся до м'яса та прісних хлібців; і з каменя піднявся вогонь, який пожер м'ясо та прісні хлібці. Тоді ангел Господній зник з його очей» (вірші 20, 21).

Ангел Господній з'явився Гідеону в людській подобі. Чудесне проявлення божественної сили і раптове зникнення небесного посланця змусили Гідеона усвідомити, з ким він розмовляв. Тоді він сказав: «О, Господи Боже! Бо я бачив ангела Господнього віч-на-віч. І Господь сказав йому: Мир тобі, не бійся, ти не помреш». вірші 22,23

Знищення поклоніння Ваалу

Тепер, коли Гедеон отримав запевнення, що благословення Господнє з ним, він був готовий приступити до завдання визволення ізраїльтян від мідіанців. Необхідною підготовкою до цього було знищення поклоніння Ваалу в країні. Це було важким випробуванням для Гедеона, бо його власний батько встановив вівтар для цього язичницького поклоніння.

Ангел Господній сказав йому: «Візьми молодого бичка свого батька, другого бичка семирічного віку, і зруйнуй жертвник Ваала, що належить

твоєму батькові, і зруйнуй гай [священні дерева, що використовувалися в ідолопоклонстві], що біля нього. І збудуй жертовник Господу, Богу твоєму, на вершині цієї скелі, у призначеному місці, і візьми другого бичка, і принеси цілопалення з деревом з гаю, який ти зрубаєш». Суддів 6:25,26

Гідеон виконав ці вказівки. Він скористався допомогою десяти своїх слуг «і зробив так, як сказав йому Господь». Він виконав ці вказівки вночі, бо боявся реакції домочадців свого батька і вважав, що найкраще буде виконати це, перш ніж вони про це дізнаються. Гедеон не недооцінював бурхливу реакцію поклонників Ваала- . Коли «чоловіки міста» дізналися про те, що було зроблено, і що відповідальним за це був Гедеон, вони зажадали, щоб він помер. вірші 27-30

Вони висунули цю вимогу батькові Гедеона, Йоасу. Однак Йоаш, хоча і встановив вітвар Ваала та гай, які знищив його син, відповів тим, хто вимагав смерті Гедеона: «Ви будете захищати Ваала? Ви будете рятувати його? Хто буде захищати його, того нехай стратять до ранку. Якщо він бог, нехай сам себе захищає, бо хтось зруйнував його вітвар». Суддів 6:31

Йоаш, очевидно, був вражений тим, що Ваал не зміг запобігти руйнуванню свого власного вівтаря. Мудро, його симпатії схилялися на бік Гедеона, і його віра в Бога Ізраїлю зростала іноді. «Того дня» Йоаш назвав свого сина «Єрубаалом [іврит: нехай Ваал змагається], кажучи: Нехай Ваал захищає його, бо він зруйнував його вівтар». вірш 32

Зібрання війська

Виникла негайна криза. Записи свідчать, що «тоді всі мідіанці, амалікітяни та сини сходу зібралися разом, перейшли і розташувалися в долині Єзреел. Але Дух Господній зійшов на Гідеона». Він засурмив у сурму, і люди з дому його батька зібралися до нього. Він також послав посланців «по всій Манасії, які також зібралися за ним, і послав посланців до Ашера, до Завулону і до Нефталіма, і вони прийшли назустріч їм» (вірші 33-35). Події розвивалися стрімко, і незабаром Гедеон опинився в оточенні війська, готового під його проводом виступити проти ворогів Ізраїлю. Для того, хто вважався найменшим у домі свого батька, це, мабуть, було досить приголомшливим поворотом подій, і не дивно, що він відчув потребу в додатковому запевненні від Господа.

«Гідеон сказав Богу: Якщо Ти хочеш врятувати Ізраїль моєю рукою, як Ти сказав, ось, я покладу руно вовни на підлогу; і якщо роса буде тільки на руні, а навколо нього вся земля буде сухою, тоді я буду знати, що Ти врятуєш Ізраїль моєю рукою, як Ти сказав» (вірші 36, 37). Господь був терплячим до Гедеона і виконав його прохання. Наступного ранку, коли він оглянув руно, воно було повністю просочене водою, містило, як зазначається в записі, «миску повну води», тоді як земля навколо нього була сухою. Це мало бути дуже переконливим, але Гедеон все ще не був повністю задоволений. Щоб переконатися ще раз, він змінив умови, попросивши Господа в другому випробуванні залишити руно сухим, а росу випасти на землю навколо.

Гідеон усвідомлював, що просить занадто багато, і сказав Богу: «Не гнівайся на мене, і я скажу тільки це один раз». Господь знову задовольнив прохання Гідеона, «бо на руні було сухо, а на всій землі була роса» (вірші 39, 40). Слід пам'ятати, що Гедеон жив у той час в історії Ізраїлю, коли народ відпав від Бога і поклонявся ідолам, і протягом багатьох років був утисканий ворогами. Він мав мало або взагалі не мав особистого досвіду чи спостережень, на яких міг би ґрунтувати свою віру в Господа. Як і Мойсей після сорока років у Мадіамі, Гедеон потребував різних

підтвердженнь того, що він був покликаний визволити свій народ.

Саме ця відсутність впевненості в собі дозволила Господу так чудово використати Гедеона. Однак Господь хотів, щоб він засвоїв ще один урок, а саме: не слід покладатися на чисельну перевагу. Бог сказав йому, що армія, яку він зібрав, була занадто великою. «Людей, що з тобою, занадто багато, щоб я віддав мідіанців в їхні руки, щоб Ізраїль не хвалився переді мною, кажучи: Моя рука врятувала мене». Суддів 7:2

Спочатку добровольча армія, яка поставила себе в розпорядження Гедеона, налічувала тридцять дві тисячі чоловік. За вказівкою Господа він сказав своїм людям, що ті з них, хто боїться, повинні повернутися до своїх домівок. «І повернулося з народу двадцять дві тисячі, а залишилося десять тисяч» (вірш 3). Тоді Господь сказав Гедеону: «Людей ще занадто багато. Відведи їх до води, і я там проріджу їх для тебе. Якщо я скажу: «Цей піде з тобою», той піде; а якщо я скажу: «Цей не піде з тобою», той не піде» (вірш 4).

Випробування було простим. Відокремити тих, хто п'є воду язиком, як собака, від тих, хто стає на коліна, щоб пити. Тільки триста з десяти тисяч пили воду, «прикладуючи руку до рота», і таким

чином могли пильно спостерігати, як вони п'ють. Ці триста мали скласти всю армію, яку Гедеон мав очолити проти мідіанців. вірші 5-7

Подальше зміцнення

Величезна армія ворогів Ізраїлю розбила табір у долині Єзреел. Без сумніву, Гедеон потребував додаткової впевненості, що таку збройну силу можна розгромити лише трьомастами чоловіками. «Тієї ж ночі» Господь наказав Гедеону взяти з собою свого слугу Фуру і спуститися в табір мідіанців, «і ти почуєш, що вони говорять». Господь сказав йому, що те, що він почує, додасть йому мужності для майбутнього нападу. вірші 9-11

Цей візит до табору мідіанців відбувся вночі і залишився непоміченим їхніми вартовими. «Гідеон прибув саме в той момент, коли один чоловік розповідав своєму другові про свій сон. Я мав сон, — говорив він. Круглий хліб з ячменю впав у табір мідіанців. Він вдарив по намету з такою силою, що намет перекинувся і впав. Його друг відповів: «Це не може бути нічим іншим, як мечем Гедеона, сина Йоаша, ізраїльтянина. Бог віддав мідіанців і весь табір в його руки» (вірші 13, 14). Почувши розповідь про цей сон і його тлумачення, Гедеон отримав необхідну

впевненість, що невеликий загін із трьохсот чоловік, яких Бог вибрав для своєї армії, дійсно зможе розгромити мідіанців. Повернувшись до своїх воїнів, він сказав: «Вставайте, , бо Господь віддав у ваші руки військо мідіанське» (вірш 15).

Триста воїнів Гедеона не мали зброї, але тепер він дав кожному з них трубу, глиняний глечик і лампу, або смолоскип, який слід було помістити в глечик. Сумнівно, що будь-яка інша армія в історії людства була так озброєна. Хоча в записі про це не згадується, але немає сумнівів, що метод ведення бою та план атаки Гедеона були спрямовані Господом. Озброївши їх, Гедеон розділив свої війська на три групи і розставив їх по боках пагорбів, що оточували табір мідіанців, розташований у долині внизу. Гедеон зайняв своє місце в одній з невеликих груп. Суддів 7:16

Він наказав усім робити так, як він. Коли він затрубить у сурму, вони мають затрубити у свої. Одночасно вони мають розбити глечики, в яких ховали свої смолоскипи. Потім вони мають вигукнути: «Меч Господній і Гедеона!» (вірші 17, 18). Мідіанітянин, який раніше тлумачив сон свого товариша, сказав: «Це не може бути нічим іншим, як мечем Гедеона». Ймовірно, багато мідіанітян чули про цей сон і його тлумачення, тож коли вони

почули крик трьохсот « », вони, безсумнівно, подумали, що сон збувається.

Очевидно, стратегія Гедеона була складнішою, ніж здавалося на перший погляд. Незважаючи на те, що його військо було невеликим, він розставив його таким чином, що воно практично оточило табір мідіанців. Зазвичай тільки капітани армії сурмили в труби і несли смолоскипи, і коли мідіани чули звуки трьохсот труб і бачили триста мерехтливих смолоскипів, що оточували їх з усіх боків, це, безсумнівно, створювало враження, що на них напала величезна армія. Сьогодні ми могли б назвати таку стратегію «психологічною війною».

Коли триста воїнів затрубили в сурми, розбили глечики, підняли смолоскипи і вигукнули «меч Господній і Гідеона», серед ворогів поширився страх і паніка. «Господь навернув меч кожного проти свого товариша, по всьому війську» (вірші 19-22). Коли мідіани напали один на одного, вони втекли. Ізраїльтяни переслідували їх, зрештою захопивши і вбивши їхніх князів і царів (Суддів 7:23-25; 8:1-21). Перемога Ізраїлю була повною.

Гідеон є одним з найскромніших і водночас найздібніших державних діячів Біблії. Коли ангел Господній вперше заговорив до нього, він пояснив, що він найменший у домі свого батька, і

Жовтень 2025 року 39

він зберіг цей дух смиренності. Він чув, як мідіанці вживали вираз «меч Гедеона», але коли він наказав своїй маленькій армії використовувати це як бойовий клич, він додав ім'я Бога і поставив його на перше місце: «Меч Господній і Гедеона».

Коли його перемоги були завершені, «люди Ізраїлю сказали Гідеону: «Прав нас ти, і твій син, і син твого сина, бо ти визволив нас з руки мідіанців». Однак і тут знову проявляється смиренність і правильна точка зору Гедеона. Він відповів на це прохання, сказавши: «Я не буду панувати над вами, і мій син не буде панувати над вами: Господь буде панувати над вами» (Суддів 8:22,23). Таким чином, цей вірний суддя Ізраїлю знову поставив Господа перед своїм народом, підкресливши, що тільки завдяки послуху Йому вони можуть сподіватися залишитися вільними і процвітаючими.

Результати прикладу Гедеона і його вірного суддівства тривали лише доки він був живий. «Як тільки Гедеон помер, ... сини Ізраїлеві знову повернулися і пішли за баалами, і зробили собі бога Баал-Берита (). І не пам'ятали сини Ізраїлеві Господа, Бога свого, що визволив їх з рук усіх ворогів їхніх з усіх боків, і не чинили милості до дому Єрубаала, тобто Гідеона, за всією добротою, яку він чинив Ізраїлеві». Суддів 8:33-35

Єфта і його дочка

Після смерті Гедеона і нечестя його сина Авімелеха Господь поставив низку суддів, щоб керувати справами Ізраїлю, але про них мало що відомо, аж доки ми не доходимо до Єфта, сина Гілеада. Єфта представлений як могутній і хоробрий чоловік, але він був вигнаний своїми братами, бо був сином «чужої жінки», і «втік від своїх братів і оселився в землі Тов». Суддів 11:1-3

Здібності Єфта як лідера і військового, очевидно, визнавали навіть ті, хто вважав себе соціально вищими. Коли Ізраїль зазнав жорстокого гноблення з боку аммонітян, старійшини знайшли Єфта і попросили його про допомогу, обіцяючи йому керівництво нацією після того, як він переможе аммонітян. Єфта неохоче погодився і здобув перемогу, так само як і інші військові генерали раніше, коли на них було благословення Господнє. вірші 4-32

Однак ім'я Єфта є видатним у священних записах не через його військову майстерність, а через обітницю, яку він дав Господу в очікуванні перемоги, яка буде дана йому божественною допомогою. Обітниця полягала в тому, що все, що першим вийде з його дому, коли він повернеться

з битви, буде принесено в жертву Господу. вірші 30,31

Коли Єфта повернувся з битви, його молода дочка, єдина дитина, першою вийшла з дому, щоб зустріти його. У розповіді сказано: «І сталося, коли він побачив її, що він розірвав свої одежі і сказав: «Горе мені, дочко моя! Ти повністю мене знищила! Ти принесла мені нещастя! Бо я склав обітницю Господу і не можу її скасувати». вірші 34,35

Серед знаті Ізраїлю складання обітниці перед Господом було дуже серйозною справою. Соломон писав, що краще не складати обітниці, ніж скласти обітницю і не виконати її (Еклезіаст 5:4,5). Єфта дотримувався цієї точки зору; і хоча його обітниця виявилася набагато дорожчою, ніж він очікував (), уклавши таке урочисте зобов'язання, він не бачив можливості змінити його. Його дочка не повстала. Вона розуміла ситуацію і попросила лише про два місяці, протягом яких, як зазначається в записі, «я можу ходити по горах і оплакувати свою дівоцтво, я і мої подруги». Єфта погодився на це прохання. Після двох місяців «вона повернулася до свого батька, який вчинив з нею згідно з обітницею, яку він дав, і вона не знала чоловіка». Суддів 11:36-39

Загалом вважається, що Єфта насправді приніс свою дочку в жертву, як приносять в жертву бика чи козла. Дійсно, побіжне читання біблійного оповідання підтверджує цю точку зору. Однак переклад 40-го вірша в деяких перекладах Біблії, здається, дає інше тлумачення. У ньому пояснюється, що дочки Ізраїлю щороку ходили «поговорити з дочкою Єфти з Гілеаду чотири дні на рік».

Як пояснює вірш 39, це стало «звичаєм в Ізраїлі». Дочка Єфти, мабуть, залишилася живою, інакше жінки Ізраїлю не могли б щороку розмовляти з нею. При більш уважному розгляді запису стає очевидним, що насправді сталося так, що дівчина залишилася незайманою протягом усього свого життя, що, з точки зору ізраїльтян, було величезною жертвою, яку батько вимагав від неї.

Ця думка впливає з опису. Коли Єфта пояснив свою позицію дочці, а вона попросила про два місяці відстрочки, вона просила ці два місяці не для того, щоб підготуватися до смерті, як пояснюють деякі коментатори, а для того, щоб оплакувати свою незайманість. (Суддів 11:37). Коли вона повернулася, і її батько «зробив з нею згідно з обітницею, яку він дав», пояснюється, що «вона не знала чоловіка». Єфта був тим, кого вів «Дух Господній» (вірш 29). Як такий, він не міг

дати обітницю принести свою дочку в жертву, бо це було заборонено Мойсеевим законом. Повторення Закону 12:29-31

Після перемоги над аммонітянами Єфта вважав за необхідне придушити повстання ефремлян в Ізраїлі. Їхнє повстання було в основному пов'язане з тим, що вони стверджували, що Єфта не просив їхньої допомоги в завоюванні аммонітян. Їхні твердження були неправдивими, і Єфта успішно придушив їхнє повстання. Більше нічого не записано про життя Єфта — тільки те, що його суддівство тривало шість років, а потім він помер. Суддів 12:1-7

Самсон-сильний

Після смерті Єфта Ізраїльському народу служили ще кілька суддів, але про них лише згадується в літописі. Наступним суддею, якому приділяється особлива увага, є Самсон, син Маноаха. Він був поставлений суддею, тому що, як і в попередніх випадках, «сини Ізраїлеві знову чинили зло в очах Господа». Як покарання, «Господь віддав їх у руки филистимлян на сорок років». Суддів 13:1

Мати Самсона була безплідною, і ангел з'явився їй і повідомив, що вона матиме сина. Маной, її чоловік, не був присутній, коли це сталося, і він

молився, щоб і він міг побачити цього відвідувача, якого ще не впізнали як ангела. Це прохання було виконано, і під час розмови з ангелом Маной приніс в жертву козеня на скелі, і коли воно згоріло, ангел піднявся від них у полум'ї. Тоді вони зрозуміли, що до них завітав ангел, який наголосив на великому значенні для Ізраїлю сина, який мав народитися у них. Він буде, як пояснив ангел, тим, хто «почне визволяти Ізраїль з рук филистимлян». вірші 2-24

Згідно з вказівками Господа, з дитинства Самсона не стригли, бо його батьки отримали наказ, що він має бути назареєм протягом усього життя. Згідно з умовами єврейського закону, записаними в Числах 6:1-21, назареєм був той, хто відокремлювався від народу і присвячував себе виключно служінню Господу, або на обмежений період часу, або на все життя. Однією з зовнішніх ознак назорея було його нестрижене волосся.

Самсон відомий своєю великою силою. Водночас, однак, за стандартами Нового Заповіту, його особисте життя не заслуговує на похвалу. Проте в душі він, очевидно, був вірним Богу, тому в Посланні до Євреїв він названий одним із стародавніх героїв віри, як і Гідеон та Єфта, про яких йшлося раніше. Євреїв 11:32

Хоча Самсон був одружений, деякий час по тому він зустрів і «полюбив жінку, яка звалася Даліла» (Суддів 16:4). Під тиском з її боку він відкрив Далілі, що секрет його сили був у його волоссі (вірші 15-17). Ми не повинні припускати з цього, що існував якийсь таємничий спосіб, за допомогою якого сила перетікала з його волосся в його тіло. Думка, здається, полягає в тому, що доки він зберігав своє волосся, символ відданості Богу, Господь давав йому силу для здійснення тих могутніх подвигів сили, про які записано щодо нього.

Дізнавшись про таємницю волосся Самсона, Даліла скористалася нагодою, коли він спав, і попросила чоловіка обстригти його. Ймовірно, Господь не дозволив би цього, якби Самсон не порушив свою обітницю відданості Богу, заграючи з Далілою. Коли його волосся зникло, Господь відібрав свою підтримку, і філістимляни захопили Самсона, викололи йому очі і кинули до в'язниці. вірші 19-21

Оскільки Самсон, завдяки силі, яку давав йому Господь, так довго дошкуляв філістимлянам, вони раділи, що тепер він у їхній владі. Вони подвійно переконалися, що він не втече від них, скувши його мідними кайданами. Щоб відсвяткувати перемогу над могутнім Самсоном,

46 Світанок

філістимські вельможі зібралися разом, щоб принести жертви своєму богу Дагону. вірші 23,24

Це зібрання відбувалося в їхньому язичницькому храмі, і це було велике зібрання. «Дім був повний чоловіків і жінок; і всі володарі філістимлян були там; і на даху було близько трьох тисяч чоловіків і жінок, які дивилися, як Самсон розважався» (вірші 25-27). Яке приниження для могутнього Самсона!

Ситуація незабаром змінилася. На допомогу прийшла віра Самсона. Його волосся почало знову рости, і він попросив Господа ще раз допомогти йому, щоб він міг помститися філістимлянам. Подальший розвиток подій добре відомий. Впершись між двома колонами, що підтримували дах будівлі, він розсунув їх, «і будинок впав на вельмож і на весь народ, що був у ньому. Тож тих, кого він убив при своїй смерті, було більше, ніж тих, кого він убив за свого життя» (вірші 22, 28-30).

Тут знову ми мусимо припустити, що саме сила, дана Самсону Господом, зруйнувала храм филистимлян. Усі подвиги Самсона були такими ж чудесами, як і руйнування стін Єрихону чи розступлення Червоного моря. Чому Господь вирішив проявити свою силу через людину, ми не можемо знати, окрім того, що це допомагає

Жовтень 2025 року 47

проілюструвати, що наш Бог ні в якому разі не обмежений у методах, які він може використовувати для досягнення своїх цілей.

Майбутні судді

Христос і його вірні послідовники сучасної епохи будуть суддями в той майбутній час суду. (Дії 17:31; 1 Коринтян 6:2). Так само, як Ізраїль потрапив у рабство до своїх ворогів через непослух божественному закону, так і весь світ зараз перебуває в рабстві гріха і смерті — як євреї, так і язичники. Однак у призначений Богом час Він підніме цих суддів, які були заздалегідь підготовлені до цієї великої відповідальності, і через них усі охочі та слухняні люди будуть визволені від смерті. Це чудова перспектива!